

ТЕКСТИ ДЛЯ ЧИТАННЯ У ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКАХ З ІСПАНСЬКОЇ МОВИ «BIENVENIDOS AL ESPAÑOL» ЯК ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

В. Г. Редько,
І. Ю. Цимбалістий,
І. С. Шмігельський

м. Київ

У статті автори розглядають методологічні засади визначення змісту і функцій текстів у підручниках з іспанської мови серії «BIENVENIDOS AL ESPAÑOL», призначених для учнів 7 і 8-х класів загальноосвітніх навчальних закладів. Свої погляди вони ґрунтують на домінуючих у сучасній шкільній іноземній освіті компетентнісному, комунікативно-діяльнісному, особистісно орієнтованому і культурологічному підходах. Обґрунтовуються принципи добору і функції текстів у навчальному процесі.

Ключові слова: зміст, функції текстів для читання, елективні курси, іноземні мови

В статье авторы рассматривают методологические основы определения содержания и функций текстов в учебниках по испанскому языку, серии «BIENVENIDOS AL ESPAÑOL», предназначенных для учащихся 7 и 8-х классов общеобразовательных учебных заведений. Основанием для их взглядов служат доминирующие в современном школьном иноязычном образовании компетентностный, коммуникативно-деятельностный, личностно ориентированный и культурологический подходы. Обосновываются принципы отбора и функции текстов в учебном процессе.

Ключевые слова: элективные курсы, иностранные языки, содержание, функции, тексты для чтения.

The authors outline methodological principles of organizing content and functions of textual component in Spanish language textbooks “BIENVENIDOS AL ESPAÑOL” for students of 7 and 8 grades of secondary school. The basis for their views are the competence-based, the communicative activity, the personality-oriented and the cultorological approaches that are dominating in the modern school education in foreign languages. The principles of the selection and the functions of the texts in the educational process are defined.

Key words: elective courses, foreign languages, content, functions, texts for reading.

Постановка проблеми.

Підручник є моделлю системи навчання [ст.], і як засіб її реалізації він повинен містити все, що є необхідним для досягнення визначених цілей [Н., 57]. Як зазначає І. Я. Лернер, підручник покликаний слугувати узагальненим сценарієм процесу комунікації і розкривати всі його основні контури [1992,10]. Відповідно, у підручнику повинні бути висвітлені всі компоненти змісту навчання.

Зазвичай, у методичній літературі текст розглядаються як явище мовної і екстралінгвістичної дійсності: як засіб комунікації і спосіб збереження та передачі інформації, відтворення психологічного життя індивіда, продукт певної історичної епохи, а також відтворення певної національної культури і традицій [І. Л. Бім, С. К. Фоломкіна]. В останні роки особлива увага спрямована до змісту текстів для читання у зв'язку з тенденцією сучасної шкільної іншомовної освіти на взаємопов'язане навчання іноземної мови та культури її носіїв [Прогр]. Як зазначає Т. М. Дрідзе, інформуючи про певні події і явища, текст навчає, формує уявлення і образи, виробляє цінності й установки, програмує стратегію діяльності, закріплює навички поведінки, веде до становлення тих чи інших соціокультурних орієнтирів [200]. Важливими і традиційно постійними компонентами змісту підручників і навчальних посібників з іноземних мов є тексти для читання.

Їх можна розглядати оперативними джерелами інформації про соціальні, економічні, політичні, культурні та інші аспекти життя країни, мова якої вивчається. Вони слугують засобами формування іншомовної комунікативної (лінгвістичної, мовленнєвої, соціокультурної) компетентності. Окрім того, опосередковано сприяють розвитку в учнів інших компетентностей: загальнонавчальної, стратегічної, компенсаторної, прагматичної, дискурсивної, культурологічної, професійної. Саме з цих позицій нам уявляється доцільно розглядати тексти для шкільних підручників з іспанської мови як важливі засоби оволодіння іспаномовним спілкуванням і культурою народу, мова якого вивчається.

Аналіз останніх досліджень. Упродовж усієї історії розвитку теорії навчання іноземних мов проблема ефективного вирішення питань добору та педагогічно доцільного використання текстів для читання завжди була актуальною. Варто згадати дослідження І.Л. Бім, З.І. Кличнікової, О.О. Миролубова, І.В. Рахманова, С.К. Фоломкіної, В.С. Цетлін, С.П. Шатілова та інших, які присвячували свої роботи цій навчальній сфері. Не втратила ця проблема своєї актуальності й сьогодні (Н.Ф. Бориско, Н. Д. Гальскова, Р. Ю. Мартинова, В.М. Плахотник, В. В. Сафонова та інші). Вчені розглядають роль і місце текстів у змісті підручників, досліджують питання їх ефективності, обґрунтовують кількісні та якісні характеристики тощо.

У зв'язку з тим, що тексти – це свого роду *продукти мови і мовлення* [5; 7], то нескладно помітити, що в науковій літературі вони розглядаються *на рівні лінгвістики і теорії комунікації* [4; 7; 9]. У лінгвістиці не існує абсолютно єдиного визначення категорії «текст». Чи не найглибше трактування дав йому І. Р. Гальперин. Під цим терміном він розуміє завершений продукт мовленнєвого процесу, матеріалізований у вигляді відповідно літературно оформленого в письмовій формі документа, який має назву (заголовок) і складається з кількох особливих одиниць (понадфразових єдностей), поєднаних різними типами лексичних, граматичних, логічних, стилістичних зв'язків; йому властиві певна цілеспрямованість і прагматичність [6].

В теорії комунікації (М. І. Жинкін, І. О. Зимня, О. О. Леонтьєв та інші) текст розглядається засобом, який сприяє породженню і сприйманню певної інформації, він умотивовує комунікативні дії, що здійснюють співрозмовники, зумовлює до використання уміщеної в ньому інформації в продуктивних і рецептивних видах мовленнєвої діяльності. Отже, як не складно помітити, текст у змісті підручників з іноземних мов може слугувати підґрунтям для здійснення спілкування в усному і писемному мовленні, забезпечуючи школярів мовним, мовленнєвим і тематичним інформаційним матеріалом, а також окреслювати проблеми, які можуть бути обговорені у процесі навчання.

Мета дослідження. Розглянути особливості змісту і окреслити функції текстів для читання у шкільних підручниках з іспанської мови серії «BIENVENIDOS AL ESPAÑOL», з'ясувати та охарактеризувати принципи їх добору та критерії оцінювання змістової та функціональної якості відповідно до компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, особистісно орієнтованого та культурологічного підходів до навчання, що домінують у сучасній шкільній іншомовній освіті.

Основна частина. Зміна стратегій у сучасній шкільній іншомовній освіті зумовлює появу нових пріоритетів у доборі навчальних матеріалів для читання та їх організації у змісті підручників і навчальних посібників. Вимоги навчальних програм, інтереси та комунікативні потреби учнів змушують авторів з особливою ретельністю здійснювати такий добір. Насамперед це зумовлено *основними дидактичними функціями текстів*: а) здатністю надавати інформацію з теми, що вивчається, забезпечуючи розвиток комунікативно-пізнавальних інтересів школярів, б) ілюструвати форми та функції мовних одиниць у тематичному змісті, в) умотивувувати навчальну діяльність учнів, г) стимулювати комунікативну мовленнєву взаємодію, д) сприяти розвитку загальнонавчальних умінь і творчих здібностей учнів, е) забезпечувати виховний, розвивальний, освітній потенціал школярів. Лише *комплексний підхід до добору текстів* для змісту підручників з урахуванням зазначених функцій може забезпечити успішне виконання навчальних програм.

Як зазначається в «Методиці навчання іноземних мов і культур: теорія і практика», для формування умінь читання велике значення має характер текстів, їх зміст, інформативність, цікава фабула і т.п. Від якості текстового матеріалу залежить мотивація читацької діяльності школярів [2]. Не можна не погодитися з цим твердженням. Отже, з одного боку, зміст текстів розглядається важливим чинником впливу на ставлення школярів до читання як виду мовленнєвої діяльності, а також на їхні можливості успішно виконувати освітні завдання, що пред'являються до іноземної мови як навчального предмету. З іншого боку, структурно-сміслові та мовні особливості текстів

визначають характер самого процесу читання. Для того щоб надати цьому виду мовленнєвої діяльності значення важливого чинника впливу на розвиток учнів, здатність забезпечувати їхні комунікативні наміри, зумовлені навчальним змістом, тексти, окрім дидактичних, мають виконувати ще й певні *методичні функції*, а саме: 1) сприяти розширенню обсягу іншомовних лексичних, граматичних, загальнонавчальних, тематико-інформаційних знань учнів та забезпечувати їх практичне використання; 2) бути засобом активізації та актуалізації у практичній діяльності раніше вивченого мовного, мовленнєвого, тематично-інформаційного матеріалу, демонструвати особливості його застосування у різноманітних комунікативних актах; 3) слугувати підґрунтям для розвитку в учнів іншомовного досвіду усного й писемного мовлення на засадах нового лексичного й інформаційного матеріалу; 4) вмотивувати іншомовну комунікативну діяльність учнів, спрямовувати її на розвиток пізнавальної активності у межах цілей і змісту навчання, визначених чинною навчальною програмою []. Лише комплексне врахування зазначених дидактичних і методичних функцій зможе забезпечити успішне виконання цих вимог. Для забезпечення успішної цього процесу виникає потреба у доборі текстів, які узгоджувалися б з основними положеннями сучасної стратегії іншомовного навчання. У зв'язку з цим, у результаті аналізу набутого історичного досвіду в теорії та практиці навчання іноземних мов, усвідомлення особливостей його розвитку на сучасному етапі, переосмислення окремих усталених дидактичних і методичних принципів добору навчальних матеріалів відповідно до компетентнісної парадигми шкільної іншомовної освіти та врахування особливостей змісту, спрямованого на взаємопов'язане навчання мови і культури [14], а також комунікативних потреб учнів нами здійснена спроба визначити та охарактеризувати *принципи добору текстів* для шкільних підручників з іспанської мови серії «BIENVENIDOS AL ESPAÑOL». Наводимо їх перелік:

- *комунікативної цінності* змісту текстів, що передбачає дидактично доцільно дібраний мовний, мовленнєвий, інформаційний та ілюстративний (що

супроводжує тексти) навчальний матеріал, який дає можливість на достатньому рівні (відповідно до вимог навчальної програми) організувати процес навчання спілкування в усній та письмовій формах у межах тем, визначених шкільною програмою, забезпечуючи в такий спосіб реалізацію іншомовних комунікативних намірів учнів;

- *принцип прагматичності та соціальної ефективності*, яким забезпечується актуальність дібраного змісту текстів, його відповідність сучасному рівню історичного, економічного і соціального розвитку світового соціуму. Він враховує пізнавальні потреби школярів у нових знаннях і сферах їх застосування у різних аспектах їхньої життєдіяльності. Сприяє комунікативній та соціальній адаптації до особливостей розвитку сучасного глобалізованого суспільства. Гарантує набуття досвіду соціальної та комунікативної поведінки у різних умовах мовленнєвої взаємодії. Забезпечує виконання практичної (комунікативної), освітньої, виховної, розвивальної цілей навчання. Формує в учнів умотивовану готовність до удосконалення набутого іншомовного комунікативного досвіду;

- *принцип науковості* змісту текстів, яким передбачається добір матеріалів, які узгоджуються з сучасним рівнем розвитку різноманітних галузей знань, відповідно до яких прогнозується здійснювати спілкування;

- *принцип автентичності*, що зумовлює добір текстів з нормативними зразками мовлення, прийнятими у країні, мова якої вивчається. Зазвичай, це мають бути реальні продукти мовленнєвої діяльності, що узгоджуються з цілями і змістом навчання. За потреби тексти можуть бути адаптовані відповідно до набутого навчального і комунікативного досвіду учнів: скорочені в обсязі або спрощені за рахунок вилучення незначущої інформації;

- *принцип врахування іншомовного навчального досвіду школярів*, яким передбачається добір текстів із новою для них інформацією, що сприяє виникненню інтересу до роботи з ними. Недоцільно добирати тексти, що містять відомості, знайомі із змісту інших навчальних предметів. Утім цим

принципом не заперечується використання тематичної інформації, що недостатньо або інакше висвітлена у змісті інших навчальних курсів;

- *принцип доступності та оптимального обсягу інформації у текстах*, яким передбачається добір мовного, мовленнєвого та інформаційного матеріалу, доступного для усвідомлення школярами і достатнього за глибиною та обсягом для реалізації їхніх іншомовних комунікативних намірів у межах визначених навчальною програмою тем спілкування;

- *принцип культуровідповідності та культурної цінності змісту текстів*, яким забезпечується формування в учнів лінгвокраїнознавчої та соціолінгвістичної компетентностей. Це дає можливість оволодівати автентичними зразками мовлення, типовими для спілкування в різних сферах сучасного соціокультурного середовища;

- *принцип виховної, освітньої та розвивальної цінностей текстів*, який забезпечується доцільним добором їх змісту, що узгоджується з освітніми цілями та сприяє комплексній їх реалізації, і в такий спосіб різнобічно впливає на особистість учня.

Зазначені принципи слугували нам базовими для побудови змісту підручників з іспанської мови «BIENVENIDOS AL ESPAÑOL» під час добору текстів для читання. Ми усвідомлювали, що не будь-який презентований матеріал для читання забезпечить успіх у навчанні. Нецікаві для учнів за змістом, хоч і доступні для них з погляду мовного оформлення, тексти не завжди зможуть сприяти успішному виконанню цілей і завдань навчання, а також досягненню комунікативної взаємодії. Добираючи тексти, ми співвідносили їх зміст не тільки з колом пізнавальних інтересів школярів і завданнями навчання, але й з рівнем їхнього навчального і життєвого досвіду: учням має бути доступна для розуміння змістова інформація (об'єкти і явища), що повідомляється у змісті текстів для читання. Лише за таких умов вони слугуватимуть підґрунтям для організації усвідомленої ситуативно спрямованої мовленнєвої взаємодії в усній та письмовій формах, що свідчитиме про їхню дидактичну та методичну доцільність.

Під час добору текстів перед нами постала проблема природи цих навчальних засобів, оскільки, на думку С. К. Фоломкіної, ефективно оволодівати іншомовним спілкуванням у особливо створеному навчальному середовищі можна лише за умови спеціально створених текстів [16]. Ця теза недвозначно наголошує на важливості проблеми та необхідності добору актуального інформаційного матеріалу, який не тільки співвідноситься із віковими психофізіологічними можливостями школярів і їхніми інтересами, надає достатні відомості для забезпечення іншомовного тематично-ситуативного спілкування у межах змісту навчального курсу, слугуючи своєрідним дидактичним підґрунтям для здійснення комунікації в усіх видах мовленнєвої діяльності, але й побудований на нормативних у лексичному й граматичному відношеннях зразках мовлення.

У теорії навчання іноземних мов тексти диференціюються на «навчальні» та «ненавчальні» [2; 5; 15; 17]. Як зазначала С.К. Фоломкіна, навчальний текст – це будь-який обсяг інформації, що використовується для навчання, незалежно від того, чи вона є оригінальною, чи спеціально створеною авторами [16]. А.Р. Арутюнов та І.С. Костіна під навчальним текстом розуміють будь-який факт культури іноземної мови, що відповідає навчальній комунікації і має знакову функцію. Такі тексти можуть підлягати адаптації щодо їх змісту і структури з урахуванням рівня мовної підготовленості учнів [4]. Адаптація тексту передбачає його спрощення, пристосування, полегшення чи ускладнення відповідно до рівня мовної та мовленнєвої компетентності учнів. При цьому прийнято вважати, що під час оцінювання складності тексту мають братися до уваги не тільки його змістовий аспект, але й мовний – кількість наявних у ньому незнайомих мовних одиниць, синтаксичних структур, їх складність і функції для передачі змістової інформації.

Існує й інша точка зору, за якої тексти, призначені для навчання читання, мають бути *автентичними* [10; 11; 15; 17]. «Лінгводидактичний енциклопедичний словник» трактує поняття «автентичний текст» (від грец. *authentikōs* – справжній, першоджерельний) як реальний продукт мовленнєвої

діяльності носія мови і не адаптований для потреб учнів з урахуванням їхнього рівня володіння мовою». Автентичні – це тексти, які носії мови продукують для носіїв мови, тобто власне оригінальні тексти, що створені для реальних умов спілкування, а не для навчальних ситуацій [3]. Отже, навчальному тексту, сконструйованому авторами підручників спеціально для навчальних цілей, альтернативою є автентичний текст різних видів, зокрема прагматичний, епістолярний, літературний, публіцистичний тощо.

Поняття «*автентичний текст*» в останні роки не має однозначного тлумачення. Одні автори вважають автентичним оригінальний текст, який не підлягав абсолютно ніяким методичним обробкам [8]. Інші допускають певний рівень препарування оригінального тексту за умови, що це не порушує його достовірності та соціокультурного фону [12]. Якщо автор, препаруючи текст, дещо його скорочує, вилучаючи несуттєві для комунікативних потреб деталі, що не впливають на достовірність змісту, то такі тексти також можна вважати автентичними. Ми дотримуємося позиції, за якої деколи доцільно здійснювати незначну обробку оригінальних текстів (скорочення обсягу, вилучення окремих дат, прізвищ, суто географічної інформації, спеціальної термінології, не зовсім і не завжди доступної учням певного віку, тощо), що не призводить до втрати автентичності, і за умови, що всі мовні аспекти змісту не спрощуються і не піддаються заміні іншими. Звісно, що мовна складність, тематика і обсяг таких текстів варіюються відповідно до вимог навчальної програми, вікових особливостей і рівня комунікативних можливостей учнів.

Основними *критеріями автентичності текстів* вважаються актуальність змісту і функціональність мовного матеріалу, на якому вони побудовані [2; 11]. Ці критерії насамперед свідчать про зорієнтованість текстів на їх використання у різноманітних сферах реального життя. Комунікативні цілі навчання іншомовного спілкування, зокрема тенденція на комплексне оволодіння мовою і культурою народу, носія цієї мови, зумовлюють урахувувати функціональне призначення автентичних навчальних матеріалів, у тому числі й текстів.

Враховуючи сучасну тенденцію розвитку змісту навчання іноземної мови,

спрямовану на взаємопов'язане оволодіння школярами мовою і культурою її носіїв, підручник має надавати культурологічну інформацію, яка дає змогу зануритися в атмосферу тих країн, мова яких вивчається, відтворювати особливості іншої культурної дійсності. За допомогою підручника моделюється інформаційний фон міжкультурної комунікації [Б,109]. Змістовий аспект матеріалу підручника має бути достатньо широким і ґрунтуватися на темах іншомовного спілкування і особливостях комунікативної поведінки співрозмовників, що надає можливість віртуально уявляти світ нової культури, невідомих традицій і звичаїв, зрештою, іншого менталітету. Такий підхід до побудови змісту підручника здатен стимулювати мовленнєву активність учнів. На думку В.В. Сафонової, залучення тих, хто навчається, до багатогранної культурної картини світу повинно відбуватися шляхом розширення міжсоціальних знань, зіставлення культур, що поглиблюватиме їхні поняття про рідномовну культуру [].

Важливим компонентом репрезентованої культурологічної моделі у змісті підручника слугують тексти для читання як основне джерело засвоєння чужої лінгвокультури. Саме з цих позицій ми виходили під час добору змісту текстів для читання засобами підручників серії «BIENVENIDOS AL ESPAÑOL», призначених для навчання іспанської мови учнів 7 і 8-х класів загальноосвітніх навчальних закладів.

Це зумовлює, щоб процес навчання спирався на автентичний інофонний текст як одиницю комунікації (продукт текстової діяльності), в якій представлені ознаки другої (іншомовної) мовної спільноти [15]. Йдеться про соціально значущу інформацію, що має міститися у змісті текстів підручника, оволодіваючи якою учень буде долучатися до лінгвокультурологічних особливостей представника іншого етнокультурного середовища й, інтерпретуючи його діяльність, краще усвідомлювати свою культуру [12; 14; 15]. А це означає, що автентичні тексти здатні виконувати значно більше функцій, ніж бути тільки засобом навчання читання. Вони можуть слугувати підґрунтям для організації нормативного у мовному відношенні спілкування в

усній та письмовій формах, забезпечуючи комунікантів мовним і тематично-інформаційним матеріалом. Ця особливість була пріоритетною під час добору нами текстів для змісту підручників, оскільки вона дозволяє комплексно оцінювати автентичні тексти – з комунікативної та соціальної позицій.

Відповідно до відомої сентенції про компетентнісний і комунікативно-діяльнісний характер оволодіння іноземною мовою в інтеграції з міжкультурним спрямуванням його змісту, що адаптує навчальну діяльність до європейських стандартів і створює умови для входження в сучасний світовий соціум, виникає потреба вибудовувати процес навчання іншомовного спілкування у контексті діалогу культур і цивілізацій [15]. Такий підхід зумовлює добирати до змісту текстів факти і явища, що забезпечують виконання цих завдань і зорієнтовують учнів як в інформаційному, так і в комунікативно-діяльнісному навчальному просторі. У зв'язку з цим, у текстах для читання нами презентуються найтипівіші відомі культурологічні об'єкти Іспанії та Латинської Америки, навколо яких може здійснюватися іспаномовне спілкування. Окрім того, підручники містять інформацію про особливості комунікативної поведінки в різних сферах соціального середовища відповідно до усталених норм і традицій, прийнятих в іспаномовних країнах.

Наведемо приклади тематики текстів для читання, пропонованих змістом підручників серії «BIENVENIDOS AL ESPAÑOL» для 7 і 8-го класів:

помешкання: особливості інтер'єру;

харчування: традиційні національні страви;

покупки: назви магазинів, режим їх роботи;

транспорт: види транспорту, особливості його використання;

свята і традиції: найбільш характерні іспаномовним країнам;

засоби масової інформації: назви найпоширеніших газет, журналів, радіо і телепрограм.

Значну роль у текстах відіграє інформація про міста, історичні та культурні об'єкти іспаномовних країн. Особливе місце належить автентичним

фотографіям, які супроводжують тексти для читання і в такий спосіб сприяють усвідомленому сприйманню культурологічної інформації.

Висновки. Отже, текстам для читання як важливим компонентам змісту навчання іспанської мови учнів загальноосвітніх навчальних закладів і як засобам пізнання мови і культури належить визначальна роль не тільки у сприянні формуванню міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності, але й у забезпеченні їхнього розвитку, виховання, їхньої освіти. Окрім того, їм характерна мотивувальна функція, що породжує інтерес до викладеної в них інформації і в такий спосіб свідчить про готовність учнів до оволодіння мовою як засобом спілкування і проникнення в соціокультурну сферу країни, мова якої вивчається.

Література та джерела

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Є. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
3. Лингводидактический энциклопедический словарь: более 2000 единиц / А. Н. Щукин. – М.: Астрель: АСТ: Хранитель, 2007. – 746 с.
4. Арутюнов А.Р., Костина И.С. Коммуникативная методика русского языка как иностранного и иностранных языков: Конспекты лекций / А.Р. Арутюнов, И.С. Костина. – М., 1992. –147 с.
5. Берман И. М., Бухбиндер В. А. Очерки методики обучения чтению на иностранных языках / И. М. Берман, В. А. Бухбиндер. – К.: Вища школа, 1977. – 174 с.
6. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 140 с.
7. Дридзе Т. М., Доблаев Л. П. Смысловая структура ученого текста и проблемы её понимания / Т. М. Дридзе, Л. П. Доблаев. – М.: Просвещение, 1982. – С. 73.
8. Кричевская К.С. Прагматические материалы, знакомящие учеников с культурой и средой обитания жителей страны изучаемого языка [Текст] / К.С. Кричевская // Иностранные языки в школе. – 1996. - № 1. С.13-17.

9. Лернер И. Я.
10. Москальская О. И. Текст как лингвистическое понятие/ О. И. Москальская // Иностранные языки в школе. – 1978. – №3. – С. 9-12.
11. Носонович Е.В. Методическая аутентичность в обучении иностранным языкам / Е. В. Носонович // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 1. – С. 11 – 16.
12. Носонович Е.В., Мильруд Р.П. Критерии содержательной аутентичности учебного текста [Текст] / Е. В. Носонович, Р. П. Мильруд // Иностранные языки в школе. – 1999. – №. 2. – С. 6 – 12.
13. Редько В.Г. Дидактичні та методичні вимоги до навчальних матеріалів і текстів для шкільних підручників з іноземних мов / В. Г. Редько // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» [за заг. ред. проф. Є. І. Коваленка]. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – № 3. – С.10 – 13.
14. Редько В.Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика : монографія [Текст] / Валерій Редько. – К. : Генеза, 2012. – 224 с.
15. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций / В. В. Сафонова – Воронеж. : ИСТОКИ, 1996. – 188 с.
16. Фоломкина С. К. Текст в обучении иностранным языкам / С. К. Фоломкина // Иностранные языки в школе. – 1985. – №3. – С. 18-22.
17. Brown G., Yule G. Teaching the Spoken Language / G. Brown, G. Yule. – Cambridge: Cambridge University Press, 1991. – 162 p.